

บทนำ

ศาสตราจารย์ นพ.อุดมศิลป์ ศรีแสงนาม

ศาสตราจารย์ นพ.อุดมศิลป์ ศรีแสงนาม ได้กรุณากล่าวเปิดงานโดยเน้นว่า

เรื่องจิตวิญญาณ เป็นเรื่องที่ทุกคนรู้ แต่การถ่ายทอดและสื่อภาษา สะท้อนออกมาเป็นความ เป็นปัจเจกบุคคลขึ้นอยู่กับประสบการณ์ชีวิต จิตวิญญาณของบุคคลแต่ละกลุ่มจะมองต่างกัน ในการ ประชุมนี้อย่าไปหลงในตรงนิยาม ให้รับรู้ในใจของผู้สื่อสารว่าเป็นสิ่งเดียวกัน แม้ว่าจะสะท้อนออก มาในมุมมองที่แตกต่างกัน

เป็นที่น่าสังเกตว่า มนุษย์ต่างต้องการสันติ แต่มีการกระทำคนทางที่กลับกัน เช่น มีการใช้ เงินจำนวนมหาศาลในการสะสมอาวุธกันมากขึ้นทุกปีเพื่อแข่งฆ่ากัน และโลกมีวิทยาการที่เจริญก้าว หน้า แต่ในการดูแลรักษาผู้ป่วยดูเหมือนเราจะกระทำเพื่อการยืดชีวิตของเขาเท่านั้นเอง โดยละเลย ในเรื่องศักดิ์ศรีของมนุษย์ ละเลยสิ่งที่มนุษย์ต้องการ โดยเฉพาะในช่วงที่ใกล้ตาย คนอาจไม่ต้องการ การตายแบบโคดเคียวในไอซียูก็ได้

สสส. (สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ) คือกองทุนที่มีจุดประสงค์ใน การสร้างเสริมสุขภาพ ซึ่งมี 4 มิติ (กาย-จิต-สังคม-จิตวิญญาณ) และมิติของจิตวิญญาณจะเป็นมิติที่ มีผลต่ออีก 3 มิติ แต่เป็นเรื่องที่ยากที่สุดเพราะเป็นนามธรรม สสส. จึงทำหน้าที่เหมือนน้ำมัน เครื่องนาค อนุมัติครั้งหนึ่งใช้ไปได้นานมีหน้าที่หล่อลื่นจักรกลต่าง ๆ ในสังคม อะไรที่เขาทำอยู่แล้ว ก็ส่งเสริมให้เขาทำให้คล่องขึ้น ดีขึ้น อะไรที่สังเกตเห็นว่าสำคัญและยังไม่มีคนทำเราก็ไปชักชวนไปหา คนมาทำ เราเป็นคล้าย ๆ กับสร้างกระแสสังคมในเรื่องที่เราคิดว่าจะเป็นประโยชน์กับสังคม แล้ว เรื่องจิตวิญญาณเป็นเรื่องใหญ่ที่สุดเป็นตัวกำกับมิติ 3 มิติ สสส.มีความภาคภูมิใจเป็นอย่างยิ่งที่ท่าน อาจารย์อาภรณ์และคณะได้จัด work shop อันนี้ขึ้นมา โดยมีท่านทั้งหลายได้สละเวลามาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์การดูแลด้านจิตวิญญาณของเพื่อนมนุษย์ด้วยกันเพื่อเราจะได้มาพัฒนา รูปแบบของการดูแลจิตวิญญาณ

ศาสตราจารย์ นพ.อุดมศิลป์ ศรีแสงนามได้กล่าวถึงความสำคัญของโครงการดังนี้

กราบนมัสการพระคุณเจ้าหลวงปู่พุทธะอิสระ กราบแม่ชี และสวัสดิ์ผู้ทรงคุณวุฒิที่เคารพ รักทุกท่าน โดยเฉพาะอาจารย์ประสาน ต่างใจ และท่านทั้งหลายที่มาจากทุกภาคของประเทศไทย เมื่อเข้ามาเข้าหน้าหอเพราะว่าคนอยู่กรุงเทพฯกลัวรถติดก็เลยได้เห็นพวกเราเดินเข้ามาที่ละท่านจะ สังเกตไหมครับว่าที่โต๊ะกลางนั้นจะมีโคกประดับประดาด้วยดอกไม้สวยงามอันนี้ก็มาจากเชียงใหม่ อันนี้ก็ชัดเจนแล้วครับว่าเป็นสัญลักษณ์เป็นศูนย์กลาง เป็นขนบธรรมเนียม เป็นประเพณีของชาว เชียงใหม่ ไปไหนก็จะนำโคก นำดอกไม้ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมของคนเหนือมาให้กับเรา ที่กรุงเทพฯ พวกเราที่มาจากภาคอื่น ๆ ก็ได้เห็นได้ชม อาจารย์อาภรณ์และคณะก็ได้พยายามจัดงาน

นี้ขึ้นมาเพื่อที่จะแลกเปลี่ยนเรียนรู้ คำนี้ชอบมากเลยว่ามีมาแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันจริง ๆ เนื่องจากเรื่องจิตวิญญาณนั้นเป็นเรื่องซึ่งหลาย ๆ คนก็บอกว่ายาก คุณเฝิน ๆ มันน่าจะง่าย แต่หลังจากทำงานมาปีเต็ม ๆ ผมและคณะทำงานในเรื่องนี้ก็พบความจริงและไปพบกับผู้คนที่สนใจที่เป็นผู้รู้ในเรื่องจิตวิญญาณทั้งหมดพร้อมร้อย สรุปได้อย่างเดียวก็คือมิติเรื่องจิตวิญญาณเราทุกคนดูเหมือนจะเข้าใจแต่สรรหาคำพูดของมนุษย์มาถ่ายทอดไม่ได้ พูดยาก ๆ อีกก็คือเรามีข้อจำกัดในเรื่องภาษาที่ไม่สามารถถ่ายทอดความรู้สึกในใจออกมาได้จริง ๆ ในคำนี้ในเรื่องนี้ ทุกคนรู้ว่าหมายความว่าอะไร แต่หาคำที่รับกันโดยทั่วไปไม่ได้

จากการพยายามศึกษาเรื่องนี้มาปีหนึ่งก็คือคำว่าจิตวิญญาณนี้หรือมิติจิตวิญญาณนี้แต่ละคนปัจเจกชนก็มีความเห็นมีความเข้าใจไม่เหมือนกันเลยสักคน แล้วทั้งหมดจะสะท้อนออกจากพื้นฐานของความเป็นปัจเจกชนของคนคนนั้นเท่านั้นจริง ๆ หมอก็จะสะท้อนออกมาในจิตวิญญาณในแง่ของความเจ็บไข้ได้ป่วย เชื้อโรค จิตกรก็สะท้อนออกมาในแง่ของความงามในด้านศิลป์ นักธรรมชาติวิทยาก็สะท้อนออกมาในเรื่องของธรรมชาติ นักปั้นหม้อ นักแสดง นักกฎหมาย แม้แต่นักพลก็จะแสดงออกมาสะท้อนออกจากปัจเจกค่านิยมของตัวเองจริง ๆ เพราะฉะนั้นวันนี้ผมว่าเรามาคุยกันอย่างที่อาจารย์อาภรณ์เริ่มต้นคือ อย่าไปหลงคิดเรื่องนิยามมันจะหลงเข้าวังวนซึ่งออกไม่ได้เลย เราพอจะรู้ว่ามาคุยกันเรื่องอะไร ใจเราทุกดวงเข้าใจตรงกันแล้วเพราะฉะนั้นอย่าไปหลงคิดในวังวนเรื่องนิยามเชียว และผมเชื่อว่าเรื่องจิตวิญญาณเป็นเรื่องของมนุษย์ทุกคน คงไม่ใช่เรื่องของศาสนา นิกาย ความเชื่อใดความเชื่อหนึ่ง ถ้าตราบไคเรามั่นใจมนุษย์นั้นรักสุขกลัวทุกข์

เวลานี้เทคโนโลยีเรามากขึ้นความเจริญก้าวหน้าทางวิชาการ ทางด้านวิทยาศาสตร์มีมากขึ้นแล้วมีเครื่องช่วยผ่อนแรงหุ่นแรงมากขึ้นมีเครื่องช่วยอำนวยความสะดวกเรามากขึ้นเยอะแยะไปหมด แต่ดูเหมือนมนุษย์ยังมีความทุกข์มากขึ้นเรื่อย ๆ แปลกมีเรามีสารพัดมากมาย วิทยาศาสตร์ก้าวหน้ามากมายแต่ดูเหมือนมนุษย์ยังทุกข์มากขึ้น ผมจะชี้ให้ท่านที่เคารพทั้งหลายที่ท่านสนใจเรื่องนี้ดูท่านนั่นเองครับว่า ตัวที่เรามักจะเอามาอวดมาแสดงกันคือว่าขณะที่มนุษย์ต้องการสันติ ต้องการความสุข แต่เราก็ม่ากันมากขึ้น ทำสงครามกันมากขึ้น เบียดเบียนกันมากขึ้น เอาเปรียบกันมากขึ้น ยกตัวอย่างค่าใช้จ่ายในการสะสมอาวุธเชื่อก็คงรับว่าเงินที่ใช้ในการสะสมอาวุธทั่วโลกนาทิตั้งแต่ถึง 1.5 ล้านเหรียญสหรัฐ ทุกนาทิตั้งแต่เวลาที่เรารู้จักไป 1 นาที โลกใบนี้ใช้เงินในการสะสมอาวุธ 1.5 ล้านเหรียญ ทุกนาทิตั้งทุกวัน ทุกปี เจ้าหน้าที่ UNDP (United Nations Development Program) คนหนึ่งเคยรายงานในที่ประชุมใหญ่ขององค์การสหประชาชาติว่า UNDP ซึ่งไปช่วยเหลือประเทศที่ด้อยพัฒนาทั้งหลายในโลกนี้มีมากมายเยอะแยะ งบประมาณ 5 ปีของ UNDP ที่ไปช่วยเหลือชาวโลกที่ยากไร้ยังน้อยกว่าค่าใช้จ่ายในการสะสมอาวุธภายใน 4 วัน เรือบรรทุกเครื่องบินอเมริกาคำนึงราคาห้าร้อยล้านเหรียญอเมริกา องค์การอนามัยโลกเชื่อว่าถ้าเอาห้าร้อยล้านเหรียญที่ใช้ต่อเรือบรรทุกเครื่องบิน 1 ลำ เงินก้อนนี้สามารถปราบโรคติดต่อร้ายแรงของมนุษย์ชาติที่ยากจนในโลกที่ 3 ให้สิ้นซากจากโลกนี้ได้ถึง 4 โรค คือ มาเลเรีย Tracoma (คือ

เมื่อ) โรคเรื้อน ครุฑทะราด ซึ่งเล่นงานทำลายชีวิตและความสุขของมนุษย์ในโลกที่ยากจน เพียงเรือบตาเดียวเท่านั้นเราจะขจัดโรคทั้ง 4 โรคนี้ได้ ที่ผมเริ่มต้นอย่างนี้เพื่อที่จะชี้ให้ท่านทั้งหลายเห็นว่าขณะที่มนุษย์ทั้งหลายร้องเรียกอยากได้ความสุขอยากได้สันติภาพ แต่ดูเหมือนชีวิตส่วนใหญ่ของเราเดินทางทิศทางตรงกันข้าม เรามีการรักษาโรครามากมายซึ่งนับวันจะวิเศษเลิศหรูแพงมากขึ้น เครื่องไม้เครื่องมือที่วิเศษเลิศหรูแพงมากขึ้น แต่ดูเหมือนชีวิตของเรา โรคภัยไข้เจ็บของคนไข้เราดูเหมือนเพียงเรายืดชีวิตเขาให้ยาวขึ้นแต่ไม่ได้เพิ่มคุณภาพชีวิตเขาตามไปด้วย โดยเฉพาะผู้ป่วยหนักที่ป่วยเรื้อรังและผู้ป่วยที่อยู่ในภาวะใกล้ตาย เราดูเหมือนจะพยายามยืดชีวิตเขาให้ยาวที่สุดโดยไม่คิดถึงว่าศักดิ์ศรีของความเป็นคนเขาอยู่ที่ไหน ลืมคิดไปว่าเขาอาจจะไม่ต้องการชีวิตที่ยืนยาวแต่ไร้ซึ่งคุณภาพ คนจำนวนไม่น้อยอยากไปตายที่บ้านอยากตายภายในแควดวงคนที่เขารักและรักเขา ความอบอุ่นในสิ่งที่เขาถนัดที่เขาคุ้นเคยที่เขาพอใจมากกว่าตายในห้อง ไอซียู ที่เย็นเฉียบ เหงาเป็นบ้า สายระโยงระยางเต็มไปหมดอย่างนี้เป็นต้น

เมื่อก็คุยกับอาจารย์หมอประสานว่าระยะหลังไม่รู้บุญหรือกรรมมักจะมีคนติดต่อให้ไปทำหน้าที่ช่วยคนใกล้ตายทั้งที่ไม่เคยรู้จักแต่ไม่ทราบติดต่อกันอย่างไร คนใกล้ตายหลาย ๆ คนหรือเป็นโรคเรื้อรังระยะสุดท้ายก็มักจะติดต่อกับขอให้ไปช่วย เราก็พยายามไปช่วยพอไปช่วยเริ่มต้นครั้งแรก ๆ เกิดความรู้สึกขึ้นมาทันทีเลขจริงนะเราเป็นหมอแท้ ๆ ถูกฝึกถูกสอนเรียนมาทั้งชีวิตให้ช่วยยืดชีวิตคนแต่แปลกความตายเป็นเรื่องที่แน่นอนสำคัญที่สุดด้วยซ้ำ โรงเรียนแพทย์ไม่เคยสอนผมเลย วิธีช่วยคนใกล้ตายให้ตายอย่างสงบ เราก็รู้แล้วดวงจิตดวงสุดท้ายนั้นก่อนตายนั้นสำคัญที่สุด นั่นก็ต้องเรียนรู้จนขวดยหาความรู้ไป อย่างรายล่าสุดเป็นมะเร็งปากมดลูกอายุ 61 ปี สุดท้ายแล้วลามไปหมดทั้งตัววันหนึ่งต้องใช้ เพททีดิน ตั้ง 4-5 เข็มเป็นอย่างน้อยจึงจะระงับปวดและระงับความทรมานได้ เขาปรารถนาพบผม เขาพูดไม่ได้เพราะเจาะคอแล้วก็เขียนหนังสือญาติพี่น้องก็ตามผมไปคำพูดแรกที่เขาเขียนคือเขาไม่อยากจะตาย กลัวตาย ผมก็พูดเล่น ๆ กับเขาว่าคุณโชคดีกว่าผมอีก คนไข้ก็เขียนเครื่องหมายคำถาม ที่คุณโชคดีกว่าผมเพราะคนไข้มีโอกาสเริ่มต้นใหม่ก่อนผม แล้วเราก็ขยายความนิดหน่อยว่าเพราะความสามารถรับรู้ของเขาตรงนั้นมันเบลอเต็มที่แล้วสุดท้ายก็สอนให้เขาแค่กระดกนิ้วเท่านั้น เมื่อก็ก็ได้กราบนมัสการพระคุณเจ้าว่าเมื่อสัปดาห์ที่แล้วปลายสัปดาห์ผมมีโอกาสไปสอนกรรมการฐานของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตที่บางปะกง ที่ประชุมเขาก็่านหนังสือ สติของท่านหลวงปู่พุทธะอิสระไปแจกก่อนเข้าห้องผมได้อ่าน ผมก็นำเรื่องสติหน้าแรกไปคุยให้เขาฟังได้เลข บอกว่าสตินี้สำคัญที่สุด ผมสอนคนป่วยที่ใกล้ตายแค่กระดกนิ้วขึ้นลงให้สติอยู่แค่นั้นขึ้นแล้วก็ลง แล้วก็เอาเทปพิสูจน์เวียนว่าตายเกิดให้เขาฟังเท่าที่ฟังได้ ปรากฏว่าคืนนั้นหมอเจ้าของไข้ไอซียูโรงพยาบาลโทรมาบอกว่าอาจารย์ อาจารย์ไปทำอะไรคนไข้ผม ผมก็ตกใจนึกว่าคนไข้เป็นอะไรเขาบอกว่าอาจารย์เชื่อมั๊ยคืนก่อนๆ เพททีดิน 2-3 เข็มยังไม่อยู่ ตอนนี่คนไข้ไม่ request (ขอยาแก้ปวด) มีหน้าจ้ำยังหลับสบาย เข้ารุ่งขึ้นผมก็ไปที่ข้างเตียงเขา จับมือเขาข้างหนึ่ง อีกข้างก็กำหนดไปเรื่อย ๆ ขึ้น ลง ขึ้น ลง เขายิ้มกับผมแล้วจากผมไปสบายที่สุดเลยไม่มีความทุกข์

ทราบอะไรอีกเลย ญาติพี่น้องก็ชื่นอกชื่นใจ บอกว่าคนไข้ทุกข์ทรมานมานานแล้วอย่างน้อยที่สุดก่อนจากไปยังมีความสงบตรงจิตใจเป็นที่ตั้ง

กระผมกราบเรียนครับว่าเรารักสุขภาพดีทุกซ์ เรารู้ว่าตายเป็นของแน่นอนแต่มนุษย์ส่วนใหญ่ไม่เคยเตรียมตัวเตรียมใจต้อนรับความตายว่าเป็นยังไงเลย ตอนเราเด็ก ๆ เรารู้ว่าเด็กทุกคนนั้นช่วยตัวเองไม่ได้ต้องการผู้ใหญ่ที่มีความรักความเมตตา กรุณามานั่งกอดหนุนอาหารเลี้ยงดูเขาจนเขารอดชีวิตมาได้ฉันทีใดก็ฉันทีนั้นครบคนใกล้ตายก็ช่วยตัวเองไม่ได้แล้วยังทรมานด้วย เพราะคนที่ไม่เคยเตรียมตัวเรื่องตายมาก่อนนั้นตลอดชีวิตที่อยู่ยังอยู่บนความร้อนรนกระสับกระส่าย เราร้อน ขุ่นมัว โกรธ อาฆาต พยาบาท งก แน่นอนครบจิตดวงสุดท้ายก่อนจะจากร่างไปเขาจะติดอยู่ตรงนั้นแหละครับ จะตายด้วยความสงบคงไม่มี แต่ถ้าใครที่รู้จักถูกฝึกให้รู้จักความสงบของจิตใจ ความสงบของจิตวิญญาณ ดวงจิตสุดท้ายก่อนจะละสังขารนั้นไปก็จะมีแต่ความสุขสงบและไปสู่ปรภพที่แน่นอนต้องดีกว่าแน่นอนครับ

ท่านที่เคารพครับในนามของสสส. สสส.คือ กองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ ได้งบประมาณมาจากภาษีบาป คือเราเก็บจากภาษีบุหรี่ เหล้า เบียร์ และไฟ มา 2 % มาตั้งเป็นกองทุนเพื่อจะมาส่งเสริมการสร้างเสริมสุขภาพซึ่งท่านทราบอยู่แล้วมี 4 มิติ มิติกาย ใจ สังคม มิติที่ 4 คือจิตวิญญาณ ทุกท่านก็ทราบโดยเฉพาะท่านที่นั่งอยู่ห้องนี้ว่ามีจิตวิญญาณกำกับดูแลอีก 3 มิติ ด้วยซ้ำไป แต่เป็นเรื่องที่ยากที่สุดเพราะว่ามันเป็นนามธรรมมาก จับต้องไม่ได้อย่างที่เรียนให้ทราบตั้งแต่ต้นแม้แต่คำนิยามก็มีข้อจำกัดเรื่องภาษาสื่อกันไม่ค่อยได้ สสส. ทำหน้าที่เป็นน้ำมันเครื่องเราเป็นทุนสังคม คือนำเงินงบประมาณนี้มาเป็นน้ำมันเครื่อง ถ้าน้ำมันเชื้อเพลิงนี้เครื่องยนต์ทุกคันมันต้องเติมน้ำมันตลอดเวลาเพื่อผลักดันเผาไหม้เครื่องยนต์ให้เดินหน้าไปได้แล้วก็เติมอยู่เสมอ เติมอยู่เรื่อยๆ ลื่นเปลือง สสส.ไม่ใช่น้ำมันเชื้อเพลิงสสส.เป็นแค่น้ำมันเครื่องที่นานๆเติมที เติมครั้งหนึ่งใช้ได้นาน ทำหน้าที่หล่อลื่นจักรกลต่างๆ ในสังคมอะไรที่เขาทำอยู่แล้วก็ไปส่งเสริมให้เขาทำคล่องขึ้นดีขึ้น อะไรที่เห็นว่าสำคัญแล้วยังไม่มีคนทำเราก็ไปชักชวนไปหาคนมาทำ หรือเราลงไปทำเองคล้ายกับสร้างกระแสสังคมในเรื่องที่เราคิดว่าจะเป็นประโยชน์กับสังคม เรื่องจิตวิญญาณเป็นเรื่องใหญ่ที่สุดอย่างที่บอกเป็นคำกำกับมิติอีก 3 มิติ เพราะฉะนั้น สสส. จึงมีความภาคภูมิใจเป็นอย่างยิ่งที่ท่านอาจารย์อาจารย์และคณะได้จัด work shop นี้ขึ้นมา โดยมีท่านทั้งหลายได้สละเวลามีค่าของท่านมาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์การดูแลจิตวิญญาณของเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน เพื่อเราจะได้มาพัฒนารูปแบบของการดูแลจิตวิญญาณพัฒนาชุด โครงการที่เราจะต้องศึกษาค้นคว้ากันต่อไปว่ามีอะไรที่เรา还不知道จะรู้ต่อ ในที่นี้เต็มไปด้วยผู้รู้และผู้มีความชำนาญเป็นอย่างยิ่ง ผมก็มีความภูมิใจยินดีและเป็นเกียรติอย่างสูงที่ได้มาร่วมงานกับท่านทั้งหลาย ขอกราบขอบพระคุณท่านทั้งหลายอีกครั้ง โดยเฉพาะหลวงปู่พุทธะอิสระ และแม่ชีที่เดินทางมาจากสุราษฎร์และขอให้การประชุมสัมมนาครั้งนี้ซึ่งเป็นเรื่องที่ดีงามได้ประสบผลสำเร็จเพื่อประโยชน์กับมนุษยชาติทั้งหลายให้มีจิตวิญญาณที่สงบสุขยิ่งกว่านี้ต่อไปครับ ขอขอบพระคุณครับ